

Posudek vedoucího/oponenta¹ diplomové práce

Student/ka:	Nikola Havlíková
Název práce:	Didaktické zpracování tématu struktura společnosti v rámci občanského a společenskovedního základu na středních školách
Vedoucí:	Michaela Dvořáková
Oponent²:	Ondřej Lánský

Autorka vymezila za cíl své práce: „...jednak seznámit studenty středních škol s aktuálním stavem české společnosti, hlavně co se její struktury týče, na základě výsledků sociologických výzkumů, a jednak to, aby si studenti uvědomili podmiňující se vztah mezi příslušností k určité sociální třídě a chováním, názory atd. a byli k druhým tolerantní, empatičtí, chovali se k nim s respektem, úctou, pochopením a neodsuzovali je, aniž by k tomu měli adekvátní důvody.“ (s. 7). Úkol, který si tedy vytkla spočíval ve zpracování tématu sociální struktury (zejména ze sociologické perspektivy) v kontextu výuky na střední škole.

Tomuto úkolu s drobnou výhradou (viz níže) odpovídá struktura textu. Autorka rozdělila svou práci do sedmi samostatných kapitol. V první kapitole se autorka věnuje kurikulárním dokumentům a to na úrovni RVP i ŠVP. Z tohoto důvodu provedla jakousi stručnou obsahovou analýzu konkrétních ŠVP z několika vybraných škol. Nicméně z textu práce není úplně jasný výběr těchto škol; tím pádem jsou i závěry v této části z metodologického hlediska trochu problematické.

Druhá kapitola se věnuje doporučení k rozvoji klíčových kompetencí vycházejících z EU, přičemž s tím souvisí i téma třetí kapitoly, které je koncentrováno na srovnání toho, jak téma sociální struktury pojímají v zahraničí. Toto srovnání je zpracováno poměrně dobře a je podle mého soudu jednou z nejprínosnějších částí práce. Čtvrtá kapitola se zabývá analýzou pojetí tématu struktury společnosti ve vybraných učebnicích; opět ale chybí informace, na základě čeho autorka provedla daný výběr.

Pátá kapitola se pokouší postihnout stav české společnosti. Velmi výrazně zde autorka pracuje s omezeným počtem zdrojů (*Slepé skvrny* od Daniela Prokopa a závěrečná zpráva výzkumu *Rozdělení svobodou*), což je pro zdárné uchopení tématu málo. Tuto kapitolu bych čekal v textu práce takřikajíc zkraje, protože by tak mohla sloužit i jako příprava pro analýzu jednotlivých ŠVP či pro srovnání

¹ Nehodící se škrtněte.

² Pokud posudek vypracovává vedoucí práce, nevyplňovat.

vybraných zahraničních koncepcí výuky. Zároveň by měla být mnohem rozsáhlejší (a pečlivěji zpracovaná); nyní jsou to navrstvené postřehy z četby sociologicky relevantní literatury týkající se české společnosti kombinované s poměrně informovaným rozbořem. Chybí zde ale obecnější uchopení tématu sociální struktury z pohledu sociologie jako celku: např. z pohledu různých sociologických paradigmat.

Šestá kapitola stručně seznamuje s didaktickými východisky práce, kde je nejdůležitější pedagogický konstruktivismus. Poslední (sedmá) kapitola je nazvána *Podněty k výuce* a je věnována popisu konkrétních výukových aktivit, které se zabývají sociální strukturou. Je třeba uvést, že nejsou špatně zpracované a hlavně je v nich na několika místech vidět, že zde autorka pracuje s předchozími částmi synteticky: využívá je právě v této pasáži pro zdůvodnění konkrétních nástrojů a metod použitých v připravované výuce. To velmi oceňuji. Určité pochybnosti mám u druhé aktivity: autorka by ráda, aby studující hledali styčné prvky mezi sociální strukturou (resp. vrstvami) a politickými programy konkrétních politických stran, které jsou popsány bez uvedení jejich názvů (kvůli korektnosti). To samo o sobě zní jako zajímavý cíl, ale obávám se, že konkrétní zpracování může vyznít trochu toporně a mechanisticky, protože cíle jednotlivých lidí (reprezentantů konkrétních sociálních vrstev) jsou zde nakonec v rámci aktivity studujících vlastně zobecnovány. V takovém postupu se trochu ztrácí individuální (či až existenciální) rozměr identity konkrétních voličů: prožívání politického života může být spojeno s rodinnou biografií, osobními preferencemi, lokální zkušeností s konkrétními politiky atd. Všechny tyto rozměry se v této aktivitě mohou rozměňovat, což je pro sociologickou analýzu v pořádku, avšak nejsem si jistý, zda tento typ práce není pro studující ze SŠ až příliš odborný. Celkově však tento směr vymezení a realizace závěrečné práce velmi oceňuji. (Této části práce by také pomohlo, kdyby autorka dané aktivity reálně vyzkoušela ve své praxi a tuto výuku „na zkoušku“ následně v diplomové práci zanalyzovala.)

Z obsahového hlediska by stálo za to věnovat výraznější prostor vyjasnění sociologických předpokladů: tj. tomu, co autorka a proč vlastně považuje u tématu struktury společnosti za relevantní přístupy; náznaky takové analýzy předpokladů (či možná metodologie) se nyní objevuje v kapitole č. 5, ale podle mě nejsou dostatečně diskutovány. Určitý nedostatek práce vidím z hlediska struktury práce a vlastně i obsahu v ne úplně ideální strukturaci textu. Myslím, že by bylo přinejmenším lepší upravit strukturu práce tak, aby byly eliminovány velmi krátké kapitoly (kapitoly č. 2, 4 a 6), které nepůsobí v práci příliš dobře, protože mohou naznačovat nedostatečné uchopení dané sekvence tématu.

Místy jsou v práci drobné chyby a formulační neobratnosti. Autorka ne vždy správně cituje či parafrázuje (s. 25-26). Z nějakého důvodu také uvádí citace kurzívou, což není nutné (naopak to trochu znesnadňuje četbu tím, že text je vizuálně trochu rozbitý). V zásadě se však jedná z formálního hlediska o dobře zpracovanou práci.

Celkově musím na práci zejména ocenit to, že se věnuje vybranému odbornému tématu v didaktickém kontextu a prakticky. Na druhou stranu se domnívám, že práce mohla být zpracována lépe: a to jak z hlediska celkové struktury, tak také po obsahové stránce (zejména kapitola č. 5).

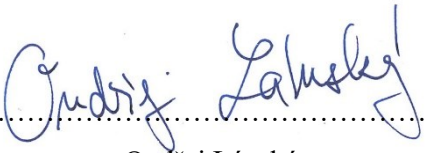
Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

Podněty k přemýšlení, otázky do rozpravy:

1. Na základě čeho byly vybrány konkrétní školy, jejichž ŠVP byly analyzovány? Podle jakého vzorce (kritérií) vybrala autorka učebnice k jejich stručné analýze v kapitole č. 4?
2. Zaujal mě náznak propojenosti ČJ a ZSV (s. 48) v bodě, kde by studující měl za úkol propojit oblíbenou literární postavu s její pozicí v sociální struktuře. Jak by šlo tento mezipředmětový vztah ještě prohloubit a systematizovat?

3. Autorka by mohla rozvinout to, jak přesně může aktivita č. 2 přispět ke zvýšení tolerance a empatie studujících na SŠ.
4. Popisované politické strany v aktivitě š. 2 vycházejí ze současných reálných stran v ČR. Nebylo by lepší pracovat s fiktivními stranami pokrývajícími vybrané politické spektrum (např. pravo-levé u socio-ekonomických otázek či sociokulturní spektrum /tj. autoritářství vs. autonomie/)?

V Praze 16. 5. 2021

.....
Ondřej Lánský